

Tomasz Makowski, Jacek Rzeźniowiecki
Historia II. Podręcznik dla klasy II gimnazjum, Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 2016

Підручник подає розширену версію історії середньовісної історії Польщі від IX до ХУІІІ ст. Вона інтегрована у всесвітню історію. Український контекст виринає кілька разів. Один раз наша історія перетинається з польською двічі у зв'язку з виправою польського короля Болеслава Хороброго на Київ у 1018 р., коли мечем щербцем – коронаційною святинею - були пощерблені Золоті ворота столиці Русі-України. Не вказано, що причиною приходу польської дружини було запрошення для військової допомоги, бо київський князь Святополк Окаянний вів міжусобну війну з майбутнім великим князем київським Володимиром. Така невеличка деталь пояснила б школярам, що брати збройно Болеславу Хороброму Києва не довелося, бо кияни самі йому відкрили браму як союзнику тодішнього київського князя Святополка Ігоревича.

На сторінках 237-243 розповідається про великий шмат спільної історії, пов'язаної з війною під проводом Богдана Хмельницького. Події, що мали конфліктний характер і тривалий час викладалися обома сторонами з малюванням образу ворога, в цьому підручнику викладені достатньо об'єктивно і толерантно. Враховуючи польський державний інтерес, автори попри це, з достатньою тактовністю передають причини і хід війни, подають виважену трактовку тих історичних подій і наслідків. Причини війни з боку України пояснюються соціальним і національними суперечностями між польськими землевласниками-магнатами і українським селянством. Наявність збільшення повинностей господарських призвели до невдоволення селянського українського населення, яке ненавиділо поляків, називаючи «ляхами». Не вказано було авторами, що аналогічне ставлення було з боку польської землевласницької верхівки, які селян називали «хлопами» і трактували тих як людей, які зрештою влаштували збройний опір економічному визиску магнатів.

Про Б.Хмельницького написано, що він був визнаним вождем і організатором українського народу. Розповідається про основні битви козацької війни, передусім про П'явці (1648) і Берестечко (1651). Говориться про те, що польську військову силу очолив Ярема Вишневецький.

З точки зору визначення сутності війни польські автори називають її «домовою» - громадянською. Наша історіографія визнає цю війну міждержавною, яка лише починалася як війна громадянська. Самі автори собі суперечать, бо в кінці глави говорять, що метою Б.Хмельницького було будівництво незалежної держави. І власне такі елементи держави він утворив. Намітивши її кордони, розділивши Україну на нові територіально-адміністративні частини (полки, сотні), створивши військову раду, і державний апарат (писар військовий, генеральний обозний, полковники і т.п.)

Трактовка Гадяцького трактату 1657 року практично цілком співпадає з трактовкою цієї угоди в українських підручниках. Вона оцінюється як більший позитив, ніж Переяслав 1654 р. Що він мав створити новий тип держави. З Речі Посполитої двох народів мала постати держава трьох народів: польського, литовського і українського.

Дещо інакше, ніж у нас інтерпретований Переяславський трактат між Україною і Московією. Польські підручники повторюють до певної міри стереотипи радянських часів і підручників, які писали про добровільне входження України до Московського царства. Тепер українські підручники пишуть про мілітарний союз, який мав вигляд державного союзу. Цей військовий союз за 50 років в ході низки воєн між Козацькою державою і Московією трансформувалася після чергових угод у союз внутрішньодержавний.

Орієнтація 1660 року козацтва на Отаманську Порту трактується як союз «одного з отаманів». Насправді – це був вибір гетьманом Петра Дорошенка османського напрямку політики, який вважався одним з найбільших гетьманів-державників ХУІІІ ст.